

ȚARA NOASTRĂ

DIRECTOR: OCTAVIAN GOGA

În acest număr:

Vita nuova, poezie de Octavian Goga.—Școala dlui Iuliu Maniu de O. G. — Momente dela Alba-Iulia de N. Ardeleanu. — Tot mai tare crucea, novelă de Ion Gorun. — O frăție de arme de Senex. — Intre două exagerări de I. Balint.—„Iconoclaștii“ noștri literari de Alexandru A. Hodoș. — O călătorie în urma trenului de Meșterul Manole. — Scumpetea de P. Nemoianu. — Amnestia de Alfa. — Minciuni grosolane de A. H. — Teatrul românesc în Ardeal de H. Alexandru. — Problema orientală de Vintilă Petala. — Cronica săptămânei: Excedentele bugetare ale dlui Vintilă Brătianu. — Gazeta rimată: Romanța autonomistului. — Insemnării: Marșul lui Iancu, Un detractor anonim al dlui N. Iorga, Temesvár, Partidul național descalică, Amfibii, Opera din Cluj, etc., etc. ○ ○ ○ ○ ○

CLUJ

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA : PIAȚA CUZA VODĂ NO. 16

Un număr 5 lei.

TARA NOASTRĂ

REVISTĂ LITERARĂ POLITICĂ ȘI SOCIALĂ

APARE ÎN FIECARE SĂPTĂMÂNĂ

ABONAMENTUL:

PE UN AN LEI 200—

UN EXEMPLAR 5 LEI

DIRECTOR:

OCTAVIAN GOGA

ADRESA:

CLUJ

PIAȚA CUZA VODĂ, 16

ANUL III.

CLUJ, 29 OCTOMVRIE 1922

No. 3.

VITA NUOVA

Te-am dărâmat hotar de-odinioară,
Brâu împletit din lacrimi și din sânge,
Veriga ta de foc nu mă mai strânge
Și lanțul tău a încetat să doară.

Trecutul însă tot se mai răsfânge,
Ca un paiangen tainic mă 'mpresoară
Și 'n inima mea fulgere coboară
Din zilele ce mă 'nvățau a plânge...

E în zadar! Din munții vechi de ură
Eu nu mai simt nici o fărâmitură,
Pe veci în mine fiara a murit!...

Iar unde-a fost nenorocirea noastră,
Eu pretututindeni am câte-o fereastră,
Ce stă deschisă larg spre înfinit...

OCTAVIAN GOGA

Școala domnului Maniu

Un mare eveniment are totdeauna ceva de reflector, luminează în toate ungherele dosnice și arată aspectul adevărat al lucrurilor. Incoronarea dela Alba-Iulia, cu puternica sguidire ce-a lăsat în sufletul românesc, a avut acest dar de-a ne lămuși multe chestiuni de detaliu. Intre altele a scos la iveală și rostul real al așazisului „partid național“ în sufletul maselor populare din Ardeal.

Se cunoaște atitudinea luminaților bărbați. După hotărîrea de a nu se duce la Alba-Iulia, au făcut totul ca lumea de-aici să boicoteze încoronarea. Incapabili să se ridice la înălțimea acestui moment, dincolo de meschinăriile trecătoare, ei au făcut totul ca să-l trivializeze. Au născocit teorii de drept contestând legalitatea actului, au lansat manifest către popor și-au trimis emisari la sate îndemnând pe țărani să nu se miște de la casele lor. Mai mult: au împrăștiat svonuri turburi, ca să escite fantezia populară cu preținsele primejdii care ar pândi din umbră... Cu un cuvânt, s'a făcut o strașnică sfortșare, ca românismul de-aici să se izoleze de sârbătoarea neamului.

De sigur, istoria va fi implacabilă când va vorbi la timpul său de această pagină înăcrită a luptelor noastre politice. Cât de minuscule vor apare subț ciocanul ei nemilos acele fărămituri de oameni care s'au tras în căsuța lor de melc, atunci când destinul unui popor tresărea de-o măreție necunosciă încă... Până la această judecată însă, care cu fulgerele ei postume nu poate tulbura suflete pozitive călăuzite de logica prezentului, până la osânda de mâine sdrobitoare și irevocabilă, opinia publică din Ardeal s'a însărcinat să dea răspunsul imediat, fără nici o ezitare.

În adevăr, țărănimea noastră cu instinctele ei sănătoase a resimțit pe toată linia sfințenia clipei. Au fost zadarnice târguielile avocaților politici, zadarnice rețelele de intrigi și bârfeli. Demagogia, cu această ocazie, a fost călcată în picioare ca o sdreanță murdară. Săteni în haine albe s'au ivit cu miile la Alba-Iulia să salveze cu însuflețirea lor senină pe seama posterității obrazul nostru, cruțând un colț de țară de stigmatul nepriceperii și ingraturdinei. Cetele lor vioaie, oricât de mult le-a măscat un aranjament greoi și un rău plasat spirit polițienesc, și-au strigat entusiasmul în fața suveranilor cununați cu țara. Răspunsul l-a dat deci Ardealul cu deplină vrednicie, și cum s'a întâmplat deatâtea ori aici, tot ce-au stricat o seamă de „domni“ a fost dres de către mulțime... Cine vrea să facă analize și să tragă concluzii din acest fenomen e la largul lui căci poate lămuri desue lucruri punându-le la cântar, demnitatea acestui colț de pământ însă și-a găsit expresia ei luminoasă.

Cu toate aceste am nesocoti realitatea dacă n'am recunoaște că glasul protestator pornit din „comitetul de-o sută“ dela Cluj n'ar fi avut nicăiri ecou în Ardeal. S'a găsit o tagmă de oameni care nu numai au acceptat concepția d-lor Vaida-Maniu, dar au și popularizat-o

în toate părțile. Este aproape unanimitatea presei uugurești din Ardeal, la care în timpul din urmă politica d-lui Maniu începe a face școală. Apropierea elementelor șoviniste maghiare de frunțașii noștri „naționaliști“ a devenit tot mai intimă în lunile din urmă. În măsură ce se accentuează veleitățile automiste împotriva „regătenilor“, o seamă de Unguri prind curaj și, pripiti ca totdeauna, încep să-și afirme sgomotos solidaritatea cu protectorii *Patriei* din Cluj... Frăția de arme s'a pus în evidență cu deosebire acum din prilejul încoronării. Cele mai multe ziare de-ale lor au adoptat teoria constituțională a d-lui Maniu, — teoria curentă de altfel a istoriei maghiare, de unde a copiat-o savantul domn Boila, — că nefiind noua constituție votată încă, încoronarea nu se poate îndeplini, regele fiind nevoit să jure pe constituție. Pe această temă s'au brodat în publicistica ungurească nenumărate articole afișându-se o perfectă congenialitate cu fostul președinte al Consiliului dirigent. Firește, tandreța aceasta impune și îndatorirea, ca paralel cu osanalele ce se aduc noilor tovarăși, adversarii lor să fie loviți, de-aceea avalanșa de injurii recente la adresa celorlalte partide românești din Ardeal și specialele burzuluiiri împotriva ardelenilor din partidul poporului...

Toate comentarele acestei prese asupra încoronării sunt făcute într'un admirabil unison cu organele „partidului național“, este exact aceeași mentalitate, aceeași doctrină, aceleași simțăminte. Sunt însă și accente particulare ale publiciștilor unguri din care se întrevăd speranțele ce leagă dânsii pe urma acestei colaborări. Iată d. e. un fragment, smuls la întâmplare dintr'un articol comemorativ (*Keleti Ujság*, 15 Oct.), în care se reflectă ca într'o oglindă limpede programul simpaticei tovarășii. Vorbind de noua constituție pe care o reclamă împreună cu d. Maniu pentru încoronare, publicistul *Paál Árpád*, scrie: „Pentru noi sărbătoarea încoronării nu va fi decât într'o constituție care va acorda drepturile naționale și libertățile de stat tuturor popoarelor de pe întinderea noului teritoriu al Ardealului. Această constituție va recunoaște aici deosebitele vieți naționale și din complexul acestor vieți naționale va zidi noua temelie de stat. Până când această nouă orânduire de stat, menită să înțeleagă și valideze soarta tuturor popoarelor nu va avea loc, până atunci nici poporul românesc din Ardeal nu poate vedea în încoronare consfințirea alcătuirii noi de stat: până atunci și el simte că e dator cu aceste libertăți naționale nouă și altor națiuni minoritare, tocmai în interesul unității lui naționale și a siguranței lui veșnice. Noi tocmai în această conștiință populară a datoriei față de noi găsim și cauza adâncă a faptului că la actul încoronării nu iau parte tocmai acei conducători ai poporului român din Ardeal care au avut mai mult meritul istoric de-a fi declarat unirea ce a înfăptuit noile hotare. *Onoarea, dreptatea și mărimumia istoriei strălucesc în acel gol pricinuit de lipsa lor la sărbătoarea încoronării. Noi trebuie să înregistrăm cu recunoștință această strălucire a conștiinței istoriei, fiind o făgăduință că va mai fi pe seama noastră aici în România o încoronare cu importanță de drept public, care va cuprinde în sine voința și împărțășirea noastră națională!...*“

Nu e nevoie să reproducem mai departe prețiosul document, ca să vedem în ce ape se scaldă această prietenie, și înțelegem prea bine „recunoștința“ de care vorbește d. Árpád Paál. De-asemena nu ne mirăm că școala d-lui Iuliu Maniu a prins așa de repede la o seamă de confrăți unguri, înfierbântând anumite temperamente cam imaginative și trezind fel de fel de viziuni fericitoare. Trebuie însă să regretăm sincer, că și după atâtea vicisitudini ale istoriei se găsesc oameni ca compatrioții noștri unguri, care, izolându-se de realitate, în loc de-a-și căuta un echilibru cu *integritatea* neamului românesc chemată să determine destinele acestui stat, sunt mai bucuroși să încerce aventuri alături de fracțiuni orbite de patimă, dar neputincioase să înfăptuiască asemenea combinații fanteziste...

Cât privește pe foștii „miniștrii“ dela Sibiu și Cluj, lumea să urmărească și aprofundeze acompaniamentul de mai sus, să cântărească penibilă amicitie, să cerceteze rosturile acestei dualități și să tragă concluzii în clasarea definitivă a oamenilor.

Poporul maghiar nu are nevoie de subterfugii meschine, ca să-și câștige plenitudinea drepturilor politice și culturale. Sentimentul nostru de dreptate i le va acorda, îndeplinind un act de înțelepciune și necesară prudență. Pentru aceasta însă trebuie consimțământul *neamului românesc*, dincolo de anumite frecări regionale. A prinde deci chestiunea ungurească din Ardeal la remorca corăbiei foarte sbuciumate a celor „o sută“, a manifesta pe repezeală bucurii premature pe urma unor divagații ale unor domni scuturați de frigurile puterii și a lansa din acest prilej teorii subversive, — nu este o politică inteligentă și nu poate decât să întârzie opera spiritelor generoase dela noi.

Despre școala d-lui Maniu nu mai avem multe cuvinte de zis. Intemeiată pe ideea de-a exploata anumite revendicări regionale pe care nu le poate pune de acord cu adevărurile organice ale vieții noastre de stat, această îndrumare își sporește zi cu zi simptomele bolnăvicioase. După-ce printr'un provincialism nesăbuit a isbutit să se retragă într'o infructuoasă singurătate politică, astăzi președintele „partidului național“ apare la braț cu străinii în al căror suflet coroana noastră dela Alba-Iulia a reamintit cu amărăciune splendorile apuse ale coroanei sfântului Ștefan...

Fixăm pentru opinia noastră publică această nouă etapă, și punem punct.

O. G.

Momente dela Alba-Iulia

Zlăua mare a trecut, muzicile nu mai cântă, steagurile nu mai flutură, de-asupra noastră însă planează amintirea și ne prinde sufletul ca într'o strălucitoare rețea de argint. Cât de misterioase sunt capriciile istoriei... Ea lasă se treacă rânduri întregi de oameni sub vălul posomorât al inacțiunii și banalității, pentru-ca printr'o sguđuire vulcanică să acorde unei generații mulțumiri și satisfacții visate de veacuri, zadarnic. În adevăr sufletul nostru este plin de emoții ca un pahar de cristal în care nu mai încapă nici un strop. După războiul liberator cu epopeia lui, după marșul la Budapesta și noua făurire de hartă, încoronarea a venit să încheie acum epoca legendară a vieții noastre. Subt tensiunea formidabilă nervii resimt oboseala și basmul pare a ne urmări de-acum pretutindeni în toate drumurile...

* * *

Răsunetul cel mai puternic al strălucitului praznic trebuie căutat, de sigur, tot jos la temelia neamului. Instinctele adânci ale țărănimii au tresărit de măreția actului și cei mulți în haine albe, drepti la cuget și sănătoși în toate rosturile lor, au venit la Alba-Iulia să încadreze pe rege și regină în clipele cele mai pline de înțeles ale istoriei noastre. Ei, depozitarii adevărați ai marilor adevăruri, liniștiți și gânditori s'au revărsat spre cetatea lui Mihai, purtând în sufletul lor ca într'o urnă taine de demult... Ce păcat, că n'a fost pe deplin înțeleasă venirea lor și că o „comisiune de încoronare“ i-a izolat de parte, dincolo de cordoanele polițienești, pe singurii oaspeți chemați să dea nota de monumentalitate clipei când, potrivit datinei strămoșești, întâiul nostru rege își așeza coroana pe cap. Și de astădată, ca și în alte rânduri, am văzut cuviința de jos și neînțelegerea de sus...

* * *

Momentul cel mai solemn a fost îmbrățișarea suveranilor încoronați în fața mulțimii. Scena era înălțătoare prin omenescul ei. Dincolo de marele înțeles politic era consacrarea năzuințelor celor doi tovarăși de viață trecuți prin atâtea sbuciumate frământări... În amintirea celor de față se răscoleau icoane de ieri cū liniile lor posomorâte, tragedia războiului și tot caleidoscopul sinistru dela lași. Încoronarea de astăzi, după un lung cortegiu de jertfe, venea ca un act de dreptate de undeva de sus și îmbrățișarea celor doi soți răspălțiți de soartă avea o înaltă semnificare morală. Lumea plângea...

* * *

De ce trebuie oare să se furizeze la noi și în clipele cele mai sărbătorești senzații desagreabile care să indispuie lumea împrăștiind împrejur o atmosferă înoportună? Cărei împrejurări se datorește faptul că la slujba încoronării prelații uniți nu s'au prezentat, fiind mai bucuroși să aștepte afară în societatea episcopilor catolici, decât să treacă pragul catedralei noastre? Asistența întregă a subliniat această penibilă situație care a fost comentată în multe feluri. Ar fi util ca măcar acum în mod postum să se lămurească un echivoc pentru

a feri cele două biserici de la noi de fricțiuni păgubitoare. În ori-ce caz motive de ordin ritual nu puteau opri, credem noi, prezența acestor prelați români, când musulmanii din Tulcea și rabinii evreilor din țară împreună cu episcopul sas din Sibiu, au crezut că se pot înfățișa înaintea altarului nostru, aducând omagiul unei idei. Dar și trecutul recent de aici din Ardeal cu practicile lui ne-arată că adeseori prelații celor două biserici au stat alături nu numai sub acelaș acoperiș, dar chiar și ca slujitori în fața aceluiaș altar. Opreliștea deci e inexistentă, fiindcă în biserică canoanele nu sunt supuse unor revizuri grabnice. În ori-ce caz ar fi indicată o reparație pentru știrbirea adusă sentimentelor noastre frățești. . .

* * *

Pentru toți cei prezenți, dar mai ales pentru mulțimea misiunilor militare străine, defilarea trupelor a fost un punct din cele mai interesante. Soldații noștri cu aerul lor marțial, cu disciplina severă și fețele luminoase au revărsat în toate inimile conștiința forței și sentimentul stabilității. Mareșalul Foch urmărea rândurile lor elastice cu ochiul lui scrutător și-o veselie nefățărîtă lumina chipul generalului Berthelot, tovarășul de ieri, în vreme ce dintr'un colț se ridica ca un drapel eroul frontului românesc, silueta generalului Averescu. Tabloul celor trei ore de revistă militară s'a desfășurat într'un cadru de binefăcătoare seriozitate, dând posibilitatea oaspeților străini, diplomați și militari, să cumpănească resursele de putere reală ale noului stat și rostul ce i se cuvine în așezarea internațională. Pentru noi a fost un prilej de bucurie și faptul că diviziile care-și treceau sub ochii noștri rândurile lor de oțel erau din regimente ardelenene și din vechiul regat deopotrivă, semnificând ideia de unire definitivă și de apărare în fața morții sub cutele aceluiaș steag.

* * *

Susceptibilitatea poporului nostru în fața argumentelor estetice s'a vădit și de astădată. Regina, fie în hlamida ei regală, pe cap cu strălucitoarea coroană bizantină, fie călare pe cal alb defilând în fruntea regimentului de roșiori, a smuls entuziasmul delirant al mulțimei trezind un val de frenezie populară. La începutul fiecărei lupte de desrobire națională este o poezie, — a zis cineva, la începutul vieții noastre de reunire trebuia să fie o regină frumoasă, — ne ziceam noi...

* * *

Sunt convins, că dacă întâmplarea ar fi făcut să rătăcească la Alba-Iulia în ziua neuitată câțiva dintre „supărații” noștri, care spun că s'ar fi rugat și dânsii atunci, la Arad se pare, — și în alte biserici de provincie, — ar fi fost biruși de solemnitatea momentului și ar fi dus pela vetrele lor amintiri înviorătoare. Sufletul larg al maselor însă a înregistrat farmecul acestei povești care a trecut întregă în domeniul simțirii populare. De-acum prin căsuțele albe din umbra satelor imaginația toarce firul mai departe, în mitologia noastră acum se țese basmul cel mai frumos...

N. ARDELEANU

Tot mai tare crucea

— Schiță din vremile de robie a Ardealului —

Unchiul Axente știa să povestească multe. El apucase acolo, în colțul de țară năpădit și strămtorat de înverșunarea străină, vremurile rele, a căror prelungire abia dacă-și mai schimba forma, dar își păstra mereu temeiul. În orașelul izolat, era și atunci o „casină românească” unde se aduna „inteligența” ca să citească gazetele și să mai stea de vorbă despre necazurile grămădite și nesfârșite.

Și astfel, răsfoind odată „novelele” dela Budapesta, bătrânul dădea din cap și zâmbia cu amărăciune. Nu era una din gazetele acelea ungurești, în care să nu se facă parte și scrâșniri împotriva „olahului”, al cărui singur nume părea a răscoli o otrăvă de ură nestinsă, pururea hrănită și izbuclniind în spumegări de turbare.

Puse gazetele la o parte unchiul Axente, și se uită împrejur. Erau toți mai tineri acolo.

— Măi copii, zise, — ați citit și voi toate astea, și le citiți pe toată ziua. Ascultați să vă spun eu ce-mi deșteaptă mie în minte turbăciunea aceasta, — o întâmplare de demult, care poate să se mai potrivească. Fiindcă și lucrurile mici se aseamănă cu cele mari, când merg pe aceeași dără, și apoi cine știe dacă uneori câte o pildă din viața mărunță nu-ți deschide ochii asupra celor ce în tainele lui viitorul ne ascunde tuturora.

„Aveam noi mai de mult aicea un solgăbirău tare rău, de par-că-i aud vorba și glasul, când citesc spurcăciunile acestea din novelele de astăzi. Tot așa era de îndârjit, și-i ieșiau ochii din cap numai cât ce era vorba de „valah”. Pare-că era trimis înadins să ne mănțe și să ne prăpădească de pe fața pământului.

„Era mic, gros, cu un foale cât toate zilele și cu slănina dela ceafă de trei degete. Strâns așa în hainele lui șnuruite, par-că stau în toată clipa să se spargă pe dânsul, mai ales când pufăia necăjit din pipa lungă, cum sbucnea răstit și furios, — altfel nu l'am apucat niciodată. Era groaza norodului și mă tem că poate nici în vis nu făcea altceva, de cât să se frământa și să suduie.

„Apoi așa, a trecut odată pe drum, că era strașnic și cu ochii mereu după blestemații de valahi, să-i privegheze nu cumva pun ceva la cale, ca pe vremile lui Horia și ale lui lancu. Pe câmp se potrivea tocmai bietul Adămuș, omul cel mai pașnic, fără nici un gând rău asupra nimănui, văzându-și de biata holdă și de mai multă sărăcie.

„O fi fost căldura soarelui, ori o fi avut omul vre-un gând, — și-a scos pălăria, și-a șters nădușeala, și a stat o vreme așa. Apoi s'a acoperit iar, ș'a dat să se aștearnă pe lucru înainte. Tocmai atunci trecea și solgăbirăul.

„Ce i-s'o fi împărut, că omul și-a pus pălăria tocmai atunci și s'a întors cu spatele spre dânsul. Numai ce răcnește: — „Moi, ala prostule!” — Și-i face semn cu pipa.

„Adămuț pune sapa'n cucuruz și vine la marginea drumului. Alți oameni de mai departe se opresc din lucru, la răcnetul solgăbirăului, — unii stau locului, alții se mai apropie, cu sfială. Și stau martori.

— Moi, tu de ce pus clopu și tors spate la mine?

— Măria ta, nu te-am văzut.

— Da de ce scos clopu și stat așa nainte?

— Măria ta, am scos pălăria că m'am rugat lui Dumnezeu.

— Rugat la Dumnezeu? Moi, nu la Dumnezeu se rugat tu, — se rugat la mine! — Scoate clopu și se rugat la mine, aazi tu!

„Scoase omul pălăria și uimit d'o vorbă ca asta, aduse dreapta și-și făcu cruce.

— Moi, tu de ce făcut cruce? Vrei ridem la mine?

„Solgăbirăul întoarse pipa și plesni pe om peste cap.

„Adămuț se uită uluit, și cum i-o fi venit, aduse mâna iar, și-și mai făcu o cruce.

— No, vătat eu pe tine, șteptat numa! — turbă burduful, și cu pași îndesați se depărtă.

„Nu trecu mult și doi haiduci — așa le zicea pe atunci p'aici la jandarmi — veniră să ridice pe om.

„In fața puternicului stătu acum Adămuț, între cele două cătane, în cancelarie.

— „No, acuma vedem io ce cu tine.

„La o poruncă a solgăbirăului, unul din haiduci aduse o laviță și-l culcară cu sila pe om.

„I-au tras la spate pânăce au obosit amândoi. Iar solgăbirăul nu știa ce e cu omul ăsta. A încremenit, a leșinat, a murit? Un geamăt n'a scos, — abia dacă s'a auzit o scrășnire de dinți, — poate și asta numai o părere. Dar cămașa omului se vopsise de sânge.

— Lăsați-l acum, — zise solgăbirăul. — Și omul se ridică, încet, cu greu.

„Se îndreptă, stătu o clipă în picioare, fără să se clatine, — apoi aduse mâna și își făcu o cruce.

„Solgăbirăul sări ca înțepat.

— No, asta e ceva ne mai auzit! — strigă pe limba lui. — Să-l legați numai decât! Să-l legați cot la cot!

„Un haiduc ieși fuga să aducă o frânghie. Celălalt strânse ca în clește mâna stângă a omului, — dar cu dreapta, încet, încet, liniștit, Adămuț își făcu iar o cruce.

„Li ieșiau solgăbirăului ochii ca niște ochi de rac fierț, și îi erau roșii, de... — spunea Adămuț mai târziu, — ori care altul ar fi înlemnit de groază, — dar el nu mai simția nimic de ale spaimei, ci îi venea oarecum ceva, cald defa inimă, ceva liniștitor de orice înfricoșare, sigur de sine, tare de credință și de împăcare, hotărât la orice și la toate, — și până să vină haiducul cellalt, iar își mai făcu o cruce.

„Acum îl apucă de mână solgăbirăul. Il apucă și îl ținu până ce-l văzu legat cot la cot, și apoi el însuși, cu mâinile, cu pumnii,

cu tot ce putu apuca împrejur, îl lovi, îl stâlci, peste cap, peste față peste umeri....

„Din cot mișcând cu greu mâna, Adămuț făcu în aer, cât putu, semnul crucei.

— Legați-l de mâni, proștilor, legați-l bine de pumni, de degete, — urlă solgăbirăul. — Și haiducii legară pe Adămuț fedeleș.

„Il plesni acuma furiosul peste față și se rânji la dânsul.

— No, mai facem și așa cruce dacă putem!

„Adămuț ridică ochii la cer, apoi aduse capul și făcu cu el, — semnul crucii.

„Tot sângele era acuma în fața solgăbirăului. Pipa îi căzu la pământ și se sparse. Semn rău.

„Mai ridică odată mâna, — tremură cu ea în aer, — tremură din genunchi, — apoi deodată se prăbuși cu fața la pământ.

„O clipă haiducii așteptară să se ridice, apoi văzând că nu se mișcă, se repeziră înspăimântați.

„Il ridicară, moale, și-l întinseră pe canapea. Ochii deschiși, sticloși, nu mai vedeau, buzele vinete nu mai tremurau.

„Pe Adămuț l-au deslegat oamenii cari stătuseră îngroziți pe afară, în vreme ce haiducii înebuniți alergară după ajutor.

„Ajutorul a fost zadarnic. Solgăbirăul era mort ca toți morții.

„Iar Adămuț, când s'a văzut desfegat și afară, — cu evlavie și-a mai făcut o cruce, pe cea din urmă de data asta, — și doar numai în sinea lui și-a zis atâta: — Ierte-l Dumnezeu....

— Apoi vedeți, — încheiă unchiul Axente, — este vorba aceea care zice: — „Să nu dea Dumnezeu românului atâta cât poate să rabde...“ D'apoi mai este și o altă vorbă....

Luă gazetele, le mai răvăși o clipă, — apoi le strânse grămadă, le așeză tacticos una peste alta și apăsă mâna, ca o încheiere, peste ele:

— Adică, ce credeți dumneavoastră, că Dumnezeu bate cu bâta?

ION GÖRUN

O frație de arme

În articolul „Școala d-lui Maniu“ se vorbește de apropierea din ce în ce mai intimă între „partidul național“ din Ardeal și o seamă din conducătorii șoviniști ai Ungurilor noștri. Se arată înrudirea de doctrină dintre cele două curente manifestată în fața încoronării.

Din nenorocire această frățietate se-întărește tot mai mult și, ce e mai dureros, trece chiar de hotarele României întregite, trezind un puternic ecou la Budapesta. În căutarea lor de argumente pentru a întregi ideea revanșei, vecinii noștri din Capitala de pe malul Dunării, consecvenți unui romantism morbid, scormonesc încontinuu întâmplările de-aici. În timpul din urmă s'au obișnuit să înregistreze în presa lor cu-o simpatie nefățărîtă toate injuriile repezite de către domni

dela Cluj împotriva regatului român. Firește, recenta atitudine de protestare împotriva încoronării și în special teoria constituțională lansată din arsenalul „naționalist” a umplut de bucurie tabăra lui Horthy. În curând parlamentul maghiar se va ocupa de manifestul d-lui Maniu întrunind, după cât se vede, unanimitatea de simțire a colegilor săi de odinioară.

Dar iată ce relatează în această chestiune ziarul *Keleti Ujság* din Cluj, din partea corespondentului său dela Budapesta, cu data de 17 Oct. — : „Ludovic Szilágyi, distinsul deputat al părților bihorene rămase Ungariei, a publicat o declarație în ziarul *Budapesti Hirlap* în care analizează chestiunea încoronării dela Alba-Iulia. El își exprimă părerea că dispozițiile guvernului român pentru încoronare s'au luat pe baza unor justificări care se împotrivesc spiritului din tratatul de pace, guvernul român anume dorește să înfățișeze alipirea Ardealului ca o faptă de cucerire, pe când între Ungaria și România era stare de armistițiu și pace atunci când adunarea națională dela Alba-Iulia în temeiul dreptului de liberă dispoziție a popoarelor a proclamat alipirea Ardealului la România. *Simbolizarea deci la încoronare a câștigării Ardealului pe calea armelor înseamnă totodată și tăgăduirea hotărârilor dela Alba-Iulia prin care se asigură drepturile minorităților. Memorandul partidului național român justifică toate aceste și de-aceia la sfârșitul interviului său Ludovic Szilágyi declară că în ședința de Vineri a adunării naționale maghiare va lua cuvântul în chestiunea încoronării dela Alba-Iulia, făcând cunoscut și manifestul d-lui Maniu*”.

Am tradus corespondența din Budapesta și comentarul să-l facă toți bunii români. Bariera ori-cărui partid politic e prea strâmtă, ca să poată fi invocată atunci când vine vorba de adevărurile organice ale existenței noastre. Punând deci la o parte orice considerații de partid, privind în față numai interesele superioare ale patriei, căntărind în sufletul nostru numai suprema dogmă a unității naționale, întrebăm opinia publică, dacă nu este evidentă prăpastia spre care a apucat fostul „Consiliu dirigent”, îmbrățișat cu atâta căldură de dușmanii țării?

Așteptăm cu nerăbdare să cetim darea de seamă asupra ședinței de Vineri din parlamentul maghiar, ca să ne edificăm și mai mult.

Până atunci reținem frăția de arme și sentimentul care ne încearcă în față ei este o sinceră tristeță fără cuvinte...

SENEX.

P. S. Așteptata ședință a adunării naționale s'a ținut, și ziarele au înregistrat răsunetul interpelării lui Szilágyi. D. Iuliu Maniu se poate felicita. „Memorandul” său n'a prea fost gustat la București. A avut însă mare succes la Budapesta...

S-X.

Intre două exagerări

„*Popoarele au Parlamentele pe cari le merită*“ — se zice că ar fi decretat cândva un om politic apusean, dorind să persifleze astfel unele scăderi ale votului universal. Ironicul occidental nu cunoștea încă sistemele dlui general Văitoianu, și-și făcuse socotelile fără să știe că, în definitiv, urnele se pot fura peste noapte. Iată pentruce vorbele de mai sus nu ni-se potrivesc de fel. Ardealul nu-și merită reprezentanții săi în Cameră, pentru simplul motiv că... nu i-a dorit. Cu atât mai dureroasă e, prin urmare, constatarea că în fața chipului barbar cum e administrat — sau, mai bine zis, cum *nu e administrat* — Ardealul sub guvernarea liberală, n'are cine să protesteze pe calea parlamentară.

Cine sunt „aleșii“ poporului de dincoace de Predeal, nu mai e nevoie să repetăm. Cei mai mulți, majoritatea... majorităților guvernamentale, n'au nici o legătură cu țara aceasta, de ale cărei destine s'au însărcinat să se îngrijească. Au venit încoace căutându-și „cercurile“ unde aveau să candideze (fără contracandidat) — cu harta în buzunar, cași trupele coloniale pornite într'o expediție sigură, în sudul Africei. Unii dintre ei n'au avut niciodată o meserie precisă, alții sunt „oameni de casă“ ai cine știe cărui ministru vesel, iubitor de plăceri vulgare; unii sunt autorii revistelor pornografice, cari fac să petreacă spectatorii dela „Cărăbuș“, alții sunt pricepuți oameni de afaceri ai întreprinderilor liberale, cumulând, spre binele obștesc, mandatul de deputat cu sucursalele „Băncei românești“. Ei sunt Solomoneștii, Bursanii, Motașii și Iliestii, cari au descins la Sighișoara, la Deva, la Sân-Mărtin sau la Oradia-mare cu tot atâta cunoaștere a sufletului și a păsurilor locale, ca și când ar fi debarcat la Calcutta, în Madagascar sau prin Guatemala. Dar ce pot aștepta oare interesele Ardealului, dela acești „parlamentari“, cari acum caută să se aclimatizeze cu aerul Bihorului sau al Huniedoarei, — în profitul cine știe cărei instituții financiare liberale?

Bineînțeles, în partidul liberal din Ardeal sunt și câțiva ardeleni. Ei stau la o parte sfioși și tăcuți, intimidați de gesturile largi și de ținuta bătoasă a „colegilor“ lor din cafenelele Bucureștilor. D. dr. Zigre dela Oradia-mare poate să povestească multe. Am auzit și noi, în nenumărate rânduri, plângerile deputaților guvernamentali băștinași.

— „Nici cele mai drepte revendicări locale nu sunt ascultate. Miniștrii din București nu ne înțeleg, și nici nu-și bat capul să priceapă ce cerem pe seama alegătorilor noștri de-acasă. Rătăcim zadarnic prin anticamerile ministeriale, ca niște cerșetori, nu ca niște oameni de încredere ai guvernului, și ne întorcem acasă obosiți, amărâți, nemulțumiți...“

Bieții oameni, nu știu încotro să se mai îndrepte. S'ar opri pe loc, și nu mai pot. Iar drumul din fața lor duce la o complectă înstrăinare de poporul care, și așa, nu i-a vrut. Se plâng, firește, —

cari sunt atât de naivi, — reprezentanților lor din guvern, jovialului domn general Moșoiu și sărmanului, urgisitului domn Aurel Cosma. Cel dintâi, zgomotos și plin de duh, se înduioșează, făgăduiește și... ofere o masă copioasă, reconfortantă. Cel de-al doilea, melancolic și trist, dă din umeri în mijlocul cabinetului său pustiu și tăcut: — „Eu nu pot nimic... nimic... nimic...“

Și are dreptate d-nul Aurel Cosma, nu poate nimic. După cum are dreptate și d-nul general Moșoiu să făgăduiască. Nici excelența sa nu poate nimic. Ori câtă bună voință s'ar pune acolo, la „centru“, nu se ajunge la nici un rezultat, decât la acea amărăciune specială, de care vor să se folosească acum autonomiștii noștri.

Noi am fost cei dintâi cari ne-am ridicat împotriva exagerării provinciale, pornită de aici din Ardeal, de oameni cari vor să perpetueze granița definitiv sfărâmată, a Predealului. Și ne putem felicita că am dat acestei exagerări lovituri grele, hotărâtoare. Dar, tocmai pentru aceea să ni-se dea voie să protestăm și împotriva celeilalte exagerări, care nesocotește cu desăvârșire tradițiile, aspirațiile și necesitățile acestui colț de țară.

Nu „uniunea personală“ a d-lui Sever Dan, după chipul și asemănarea răposatului dualism austro-maghiar, dar nici transformarea Ardealului într'o colonie bună de exploatat, nici aceasta nu o putem dori. Există un drum de mijloc, între două exagerări, și acesta e drumul cel bun. Unitatea de stat, care e suprema noastră credință cetățenească nu se poate împăca, desigur, cu învârtelile revoluționare ale „sinn-feinerilor“ noștri cari vor să preschimbe Ardealul într'o Irlandă a comitetului de o sută; dar nici politica liberală care lovește provinciile alipite cu un soi de *capitis deminutio* nu e mai puțin nefastă. D-nul Romul Boila își permite să dea Suveranului lecții de drept constituțional. D-nul Aurel Cosma tremură două ceasuri, numai când vede, în *Viitorul* fotografia d-lui Vintilă Brătianu.

Mă rog, Ardealul nu poate găsi o a treia atitudine, — atitudinea normală și demnă care duce la armonizarea unor interese de o egală valoare?

ION BALINT.

„Iconoclaștii“ noștri literari

Nu știm pentru ce a căzut în desuetudine, dela o vreme, vechia tradiție a „anchetelor literare“. Era un procedeu destul de comod pentru cunoașterea preocupărilor cari frământă conștiința scriitorilor, și era o consultație, oarecum amuzantă, asupra directivei pe care se arată dispusă s'o urmeze mișcarea noastră culturală. În locul acestui bazar ocazional de idei, unde se încrucișau preferințele cele mai potolite, cu înclinările cele mai îndrăznețe, unele publicații de reportaj artistic se mulțumesc astăzi cu întrebări plebiscitare de pe urma că-

roră rămâne să se lămurească definitiv, care e cea mai frumoasă subretă de operetă ori cea mai bună pastă de dinți. Se pare că e mai practic....

Am fi totuș ademeniți să cunoaștem părerile scriitorilor de astăzi asupra epocii literare pe care o străbatem: Trece într'adevăr literatura contemporană printr'o *criză*?

În nici un caz, nu poate fi vorba despre o criză de producție. Privind în trecut multicolorul caleidoscop de volume proaspete din vitrina librăriilor, sau răsfoind, în fiecare Duminică, tot la două săptămâni sau la o lună odată, revistele noi și vechi cari se îmbie publicului cetitor și necetitor, n'ai putea spune că tiparul românesc nu-și face pe deplin datoria. Și, cu toate acestea, o atât de bogată activitate publicistică e împrejmuțată de o vagă atmosferă de ceață. Se fac multe erori și se întâmplă unele accidente. În mijlocul pâclei cartea bună se confundă cu orice carte proastă, revista onestă pierde în umbră, în vreme ce mediocritatea de-alături strălucește ca un felinar de care te tot împiedici; autorii înșiși apar ici și colo, în vâlmășala aceasta tulbure, ca niște trecători grăbiți, printre cari nu poți deosebi nici cunoștințele noi de cele mai vechi, nici oamenii de treabă de „pick-pockeți“.

* * *

Literatura românească de astăzi suferă, fără îndoială, de o *criză de orientare*.

Mai întâi, domnește o totală eclipsă a spiritului critic. Ogorul literelor române, să ni-se ierte expresia, a ajuns un fel de sat fără câini. Mușcătorul Ilarie Chendi, cel mai temut dintre Cerberi, a murit demult, și verva lui incisivă nu mai stă de pază. D-nul Mihail Dragomirescu, ale cărui lovituri sunt, ce e drept, mai puțin usturătoare, locuiește, de când s'a năruit casa proprie a *Convorbirilor critice* tocmai în subsolul foiletoanelor dela *Viitorul* și decerne de-acolo, medalii de aur: „Mihai Sorbul premiul I pentru poezia dramatică, Liviu Rebreanu premiul I pentru poezia epică, Gheorghe Talaz(?) premiul I pentru poezia lirică“. D-nul Eugen Lovinescu, ale cărui încercări de *revizuire* au rămas fără urmare și fără sfârșit, se străduiește să dovedească, în interminabile serii de articole, că d-nul maior Brăiescu purcede de-adreptul dela Caragiale. D-nul Ibrăileanu dela Iași, tace. D-nul D. Tomescu a îngropat în presa cotidiană frumoasele speranțe de-acum zece ani. Pe d-nul H. Sanielevici Pa înghițit frenologia. Pe d-nul Oct. Tăslăuanu, stima publică. În schimb, informatorii și îndrumătorii rubricelor de aprecieri literare sunt noi-veniți, cari amestecă laolaltă, cu perfectă abilitate, o crasă ignoranță și o elastică libertate de opiniuni. Bietul cetitor, dornic de unele limpeziri în mijlocul atâtor cărți cari se ofer de pretutindeni, nu are alte călăuze decât pe d-nul Bd. Fundoianu dela *Flacăra* sau pe d-nul F. Aderca dela *Sburătorul!*...

* * *

În această atmosferă de zăpăceală, s'au pornit să-și facă loc dela o vreme, o seamă de mici iconoclaști literari, al căror ideal de luptă

pare să fie renegarea tuturor scriitorilor noștri mai vechi și, se înțelege, idolatrizarea „curentelor noi”, în cari își găsește justificare orice ciudățenie de inspirație, ca și orice lipsă de talent. Atacurile au început, mai întâi, timide. O prudență elementară pretindea lansarea câtorva baloane de încercare. Baloanele au plutit liniștite, și nu s'a tras nici un foc de pușcă, de nicăeri. Atunci, a început ofensiva: temerară, excesivă, cicălitoare.

Astăzi, una din revistele literare cele mai răspândite, întemeiată de actualul ministru al Artelor, nu se dă la o parte să proclame fără ocol, că nici Eminescu, nici Vlahuță, nici generația *Semănătorului*, — Sadoveanu, Iosif, Anghel, — n'au însemnat nimic în desfășurarea mișcării noastre culturale, și că, mai ales poezia românească începe abia dela producțiile d-lor Mihail Cruceanu, Ștefănescu-Est, Eugeniu Speranță și a „celorlalți” cari au scos, cândva, trei numere dintr'o revistă destinată să răstoarne literatura română cu... *funđoianu* în sus!

Și criticul *en titre* al revistei cu pricina vorbește despre „nulitatea lui Vlahuță” pomenește despre mișcarea „anti-culturală” și „anti-intelectuală” dela *Semănătorul*, batjocorește carele cu boi, „artificios fabricate” ale „semănătoristului” pictor Grigorescu, protestează solemn împotriva înrăuririi „decadente” pe care a avut-o poezia lui Eminescu, — pentruca apoi, aceste resturi inoportune măturate, să poată străluci în toată splendoarea ei literatura *cea nouă*, în care se sbat „nostalgii pentru alte locuri îndepărtate”, și „dorinți aprige de decoruri violente”, înfățișate cu ajutorul unui vocabular în care „neologismul este aplicat până la amploarea unui *principiu literar*”. Nu facem aci aceste citate cu scopul de a încerca o polemică, pe care n'o căutăm cu orice preț. Inregistrăm însă o atitudine care nu e izolată, și am dori să vedem ridicându-se de undeva, cel puțin un apărător legitim al bunului simț literar, din legiunea pe care așteptăm s'o vedem pornind la Cruciada împotriva exagerărilor de tot soiul. Și nici puținele rânduri cari vor mai urma, n'au alt înțeles decât acela de a fixa câteva puncte de plecare.

* * *

Fără îndoială, „iconoclaștii” noștri se cred reprezentanții unei *școale literare*. Au în orice caz ceva din caracteristica pornire exclusivistă a celor cari își închipuie că au descoperit un nou Crez al creațiunei artistice. *Atât* vedem, deocamdată. Crezul, nu l'am auzit nicăeri. Opera credincioșilor lui, pe care o zărim cam răsfirată, abia băjbăie. Acel neologism ridicat la „amploarea unui principiu literar” o înstrăinează oarecum, ca pe o producție exotică, de solul românesc. Se poate să aibă uneori atingeri prețioase cu marile idealuri de artă superioară, se poate să nu fie adesea decât o meșteșugită alcătuire de imprecis. Nu râvnim să lămurim acum valoarea forței creatoare în numele căreia ni-se jicnesc zeii lari ai cuvântului românesc de până ieri. Să ni-se îngăduie însă să cerem puțin respect pentru *tradițiile noastre culturale*. E o nevoie organică de echilibru, pentru însăș desvoltarea firească a țelurilor noastre intelectuale.

Și asupra ei, vom mai vorbi.

ALEXANDRU A. HODOȘ.

O călătorie în urma trenului

— Intâmplare de actualitate —

Acum două săptămâni, mă găseam în gara de Nord, la București, așteptând plecarea acceleratului de Oradea-Mare. Ca să-mi mai treacă de urât, și ca să-mi fac puțin curaj pentru drum, mă cufundasem în cetirea unui reportaj foarte pitoresc, cu privire la ciocnirea dela Murfatlar. În ceața răcoroasă a serii, întreruptă ici și colo de câteva felinare cari licăreau ca niște candelă într'un cimitir, gara avea o înfățișare lugubră, rău prevestitoare. Mersul vagoanelor făcea un zgomot sinistru de oase cari se ciocnesc. Locomotivele țipau ca niște bufnițe cobitoare. Iar gazeta pe care o țineam în mână par'că proorocea, în litere negre: *9 morți, 30 răniți...* Alături de mine, o umbră înaltă, cu pălăria trasă pe ochi, cu gulerul paltonului ridicat, aștepta în tunecată să se urce în vagon.

— Unde călătorești? întrebai eu, înduioșat de atitudinea tristă a umbrei de pe peron.

— Nicăeri, răspunse un glas de subt pălăria trasă pe ochi.

— Afunci pentru ce așteptați trenul?

— Pentru că m'am hotărât să mă omor, — înțelegi? Nu mai e de trăit cu scumpetea asta. Am luat un bilet până la Sinaia, și...

Dar, trenul tocmai trăgea la peron. Imi luai inima în dinți și geamantanul în mână, și mă aruncaii în primul vagon de clasa doua, grăbit să ocup un loc. Mă gândeam tocmai la imprudența pe care o făcusem plecând la drum fără să mă împărtaşesc cu sfintele taine ceeace mă expunea la o moarte păgânească, și-mi făceam sôcoteala, în gând, că lăsam în urmă o mulțime de afaceri încurcate: băiatul neînscris la școală, nevasta fără un pic de pudră, impozitul neplătit... (Și nu văzusem cel puțin, cu prilejul încoronării, cortegiul istoric al d-lui Costin Petrescu!)

Scosesem tocmai capul pe fereastră să văd dacă nu cumva zăresc vreun cunoscut pe care să-l însărcinez cu executarea ultimelor mele dorinți, când auzii de jos un glas strigând:

— Nenorocitele, acolo ți-ai găsit să te sui?

Era prietenul meu, Naé Macaz, un distins inspector dela C. F. R. (prescurtare din: Căile Funerare Române) care mă apostrofă, părăintește:

— Dă-te jos, dragă, ăla e vagonul sinucigașilor. Nu știi că la Valea-Largă, de câte ori se rupe podul, cade în prăpastie după locomotivă, tocmai primul vagon? Cefelalte mai scapă, dacă se poate, pentru că trenul, ca să încerce rezistența podului, merge încet...

Nu așteptați alte explicații. Imi strânsei repede bagajele, și făcui cum mă sfătuisese prietenul meu, inspectorul, deoarece eu am o încredere nemărginită în priceperea dela C. F. R. (Oameni competenți, domnule, n'ai ce le face!) Impingând prudența odată cu toate ușile dintre vagoane până la coada trenului, mă instalai deci foarte comod în cel

din urmă compartiment, zicându-mi că n'am să fiu atât de nenorocos încât să se prăbușească în Prahova, tot trenul.

Bucuria îmi fu însă de scurtă durată. Abia mă cuibărisem într'un colț, și văzui silueta impozantă a prietenului meu Nae Macaz, ivindu-se în ușă. Mă urmărise, și venea să mă scape pentru a doua oră dela o moarte sigură:

— Aici ai nimerit, blestematele?

— Dar ce mai e?

— Țsta-i vagonul cu amnestiați... Nu pricepi că dacă ne ajunge din urmă expresul de Viena și dă busna peste noi, vagoanele dinapoi sunt sfărâmate, până la unul? N'ai citit în gazetă, cum a fost la Murfatlar?

Intr'adevăr, citisem. Incă odată, mă închinai înaintea prevederii pe care numai un specialist în materie de comunicație putea s'o aibă, și întrebai:

— Ce e de făcut?

— Hai cu mine, răspunse omul Căilor funerare; și eu călătoresc până la Cluj, Te iau cu mine în compartiment...

— Ești cel puțin în siguranță?

— În orice caz avem șanse multe să scăpăm, și dacă ne ciocnim și dacă ne prăbușim.

— Dar dacă deraiem? adăugai.

— Ei, prea iești pretențios acum, și dumneata! Te-am mântuit dela piere, și vrei să călătorești fără nici un risc... Du-te pe jos, dacă ți-e frică!

N'o să mă credeți când vă voi spune că i-am urmat sfatul: am plecat pe jos. (A treia oară trebuie să declar, am o perfectă încredere în experiența inginerilor noștri).

După o călătorie în urma trenului, de treisprezece zile, — cifră fatală și totuș salvatoare, — am ajuns ieri, la Cluj. Prietenul meu Nae Macaz ce e drept, n'a sosit încă. Mai are o săptămână de stat în spital, la Mediaș... Da, ați ghicit, sărmanul inspector a căzut victima unui accident, dar a unui accident cu totul neprevăzut. N'a fost ciocnire, nici deraiere, și — printr'o minune cerească, — podul dela Valea-Largă s'a prăbușit tocmai cu două secunde după trecerea trenului. S'a rupt însă osia vagonului, și Naè Macaz s'a ales cu brațul drept fracturat. Ar pleca și el acum, chiar pe jos, până la Cluj, dar — ca să zic așa — nu-i prea dă... mâna.

Astăzi i-am scris o carte poștală ilustrată, cu vederea podului dela Valea-Largă. Poate se consolează. Doamne ferește! putea să se întâmple mai rău...

MEȘTERUL MANOLE.

Scumpetea

— Indărăt, la legile dlui Titulescu ! —

Scumpetea, care însoțește cu o regularitate matematică guvernarea liberală, făcând-o să rămână de pomină, a dus la exasperare toate categoriile de cetățeni. Nu mult va mai trebui și-i va duce și la sapă de lemn.

Astăzi, în căutarea unor remedii, toată lumea fierbe. Presa, orașele, satele, funcționarii — cei mai răbdurii și resignați până mai eri — strigă, țipă după ajutor. La corul celor flămânzi și năpăstuiți de mizerii se asociază și autoritățile, practicând măsurile cari, în urma funestelor rezultate din și după războiu, demult trebuiau scoase din viața noastră administrativă. Dar la ce nu recurge omul când e în mizerie și neputință!..

După părerea noastră mobilizarea aceasta, fizică și sufletească, este cu totul inutilă. S'a dovedit cu prisosință, că nu poate să realizeze nici măcar o stagnare în viața economică, necum vre-o ameliorare. Și este firesc să fie așa. Agitațiile acestea sunt mișcări la suprafață, provocate de grijile de pe o zi pe alta. Cel flămând nu are răgazul să aprofundeze lucrurile. El se duce la piață unde, constatând lipsa de alimente, sau prețurile exagerate — crede ce acționează numai decât. La dreptul vorbind, nici nu este de atribuțiunea lui să pătrundă lucrurile, căci și dacă le-ar înțelege, este neputincios față cu remedierea răului descoperit. Această sarcină, în împrejurări normale, ar trebui să cadă în cărca guvernanților, iar nu a particularilor.

Dar să nu cădem și noi în greșeala celor de mai sus. În cele ce vor urma ne vom referi la fapte pozitive, cari să ne ajute la descoperirea răului dela bază, care provoacă manifestațiuni îngrijorătoare în toate ramurile vieții noastre de stat, dar cari nicăiri nu sunt atât de simțite ca pe teren economic. Cei sătui sunt mai optimiști ca cei flămânzi. Ei fac mai puțin țărăboi din încălțările de legi și constituție, ca cei flămânzi, cari toată mizeria lor o atribue — durere — uneori chiar... României mari.

Ziarul *Argus*, unul din puținele noastre organe economice, publică din timp în timp, numerii indici cari arată tendința mereu în urcare a alimentelor și mărfurilor de tot soiul. Regretăm că spațiul nu ne permite să reproducem acea statistică care oglindește perfect starea economică mai mult ca deplorabilă a țării. Aceasta nu ne poate însă împiedeca să tragem concluziile ce se impun, atât în ce privește populațiunea rurală, cât și cea orașenească.

Din statistica ziarului amintit reiese că alimentele produse de țărâtime, arată o tendință crescândă de urcare. Această urcare ar fi probabil, și mai pronunțată dacă nu s'ar lua atâtea măsuri restrictive. Aceasta se vede și din împrejurarea, că articolele produse de țărâni rămân cu mult în urma celor industriale, care dovedesc o tendință cu mult mai mare de urcare. Firesc ar fi ca tendința să fie egală în ambele direcțiuni. Țăranul însă nu poate să-și vândă liber produsele lui. Dacă nu l-a „maximat“ ministerul, atunci prefectul, primarul, poliția, de

bună seamă. Sau, dacă prin vre-o minune scapă de toți aceștia, atunci nu scapă de particulari, fie în cadrele ligii consumatorilor, fie din imbold de creștere. Lozinca „efținirea nu se poate face decât maximând articolele la producător” — sub care totdeauna se înțelege țărănul — află o largă aplicare în sistemul actual.

Față de această stare și tratament al țărănimei, vedem că, articolele industriale ce se desfac pe piețele orașelor noastre cu un preț incomparabil mai mare în raport cu articolele alimentare vândute de țărănime. Grâul și porumbul, care se apropie de prețurile mărfurilor industriale nu a fost scumpit de producătorul agricol. Am văzut cu toții, cum dela producătorul agricol grâul s'a luat cu 21 mii lei vagonul ca, ajungând la consumatorul din oraș să se vândă cu 35—40 mii lei. Țărănul aci nu are nici un amestec.

Cu toată această stare de lucruri nu am auzit să fi intrat vre-o ligă de-a consumatorilor prin prăvălii, căci de autorități nu mai vorbim. Viața se scumpește de pe o zi pe alta, iar propaganda se întetește și se concentrează împotriva satelor, fără oprire și fără justificare. Populația orașelor, organizată pe meserii și funcții are presă, stă în nemijlocit contact cu autoritățile, având o mie și una de mijloace să le influențeze, ceea ce nu este greu, din moment ce capii autorităților își târăsc viața în aceleași condiții de trai. Intr'aceasta țărănimea, în afară de urcarea prețurilor la alimente, nu manifestă nicio acțiune. Ea nu are nici presă, nici alte mijloace cu cari să facă față comploturilor ce se urzesc la orașe împotriva intereselor ei. În vara trecută muncitorii agricoli au lucrat pe pălării și haine vechi — nu pe bani ca mai demult, — pentruca la orașe populația și la București guvernul să declare că întreg stocul monetar se găsește în lada țărănului. Și să se știe! S'a lucrat pe pălării vechi în Banat, unde avem cea mai înstărită țărănime. Ce-o fi oare în Hunedoara și Maramureș?

Și acum se impune întrebarea, unde va duce conflictul dintre sate și orașe? Răspunsul: la rău. Scumpetea, dacă vreți, nu o provoacă nici orașul, nici satele. Acestea, în baza legilor firești, se conformează numai câtă vreme nu pot reglementa pe toți producătorii agricoli și industriali deopotrivă, e și nedrept și zadarnic să ne ușurăm traiul unul pe spatele celuilalt.

Răul scumpetei de azi are alte cauze, mult mai adânci ca să le putem stârpi ușor. Față de scumpetea actuală este neputincios și guvernul, cu toate măsurile, benevole sau forțate ce le ia, câtă vreme nu abandonează principiile lui de guvernare. Iată unde credem noi că este baza răului.

După părerea noastră, deprecierea leului, neajunsurile comunicațiilor, sistemul nenorocit al contingentării etc., deși taie adânc în viața economică a țării, sunt numai rele accesorii pe lângă sistemul de impozite introdus de actualul guvern.

Știm cu toții, că primul act de guvernământ al partidului liberal a fost suspendarea legii financiare a d-lui Titulescu. Partidului liberal nu-i putea fi pe plac impunerea egală a cetățenilor întregei țări, a celor îmbogățiți de război și a capitalului. Egalitatea de contribuții

pentru ei ar fi însemnat sfârșitul unei tradiții, unor privilegii. Venind la putere au continuat deci tradiția, adică sarcinile inegale dintre cetățeni.

Dar cum legea financiară a d-lui Titulescu nu era isvorită numai din concepția sa financiară, ci și de rănilor adânci de care sângera țara, nici guvernul actual nu putea să micșoreze bugetul țării. Va să zică, trebuia să stoarcă aceeași sumă, dar pe alte căi. Iată cari sunt aceste alte căi.

Pe vremea guvernului Averescu, Transilvania și Banatul au plătit în dările de tot felul, următoarele sume:

Aprilie 1921	:	75,500,000	Lei;
Mai	"	80,800,000	"
Iunie	"	87,000,000	"
Iulie	"	107,800,000	"

In total 351,100,000 lei, din care
circa 50 milioane dări directe.

Guvernul actual, în baza aceluiași legi (legile maghiare) a încasat în aceleași luni următoarele sume:

Aprilie 1922	:	145,600,000	Lei;
Mai	"	182,500,000	"
Iunie	"	191,500,000	"
Iulie	"	205,500,000	"

In total 725,100,000 lei, din care impozitele directe fac
abia 59 milioane.

Va să zică, guvernul actual a încasat în Transilvania în baza aceleiași legi numai în 4 luni de guvernare cu 274 milioane mai mult ca anul trecut. La aparență ar părea că este un rezultat bun acesta. Numai că socoteala are un mare cusur.

Câtă vreme cifra impozitelor directe sub guvernul Averescu făcea 50 milioane, nici sub liberali nu face mai mult ca 59 milioane. Ceeace înseamnă că s'a plătit doar mai multe restanțe. Nici nu se putea altfel Aceleași legi, aceleași rezultate.

Dar atunci de unde provine surplusul acesta de sute de milioane? Răspundem: din impozite indirecte, dela chibrituri, dela timbre, dela tutun, (dela foițe de tutun nu, deoarece țărani preferă hârtia de gazetă), dela sare etc., toate articole de prima necesitate pentru masele largi ale poporului.

Aceste sute de milioane, care dela venirea liberalilor la putere s'au duplat și triplat lună de lună, au provocat și provoacă scumpetea crescândă, până când nu va veni un guvern care să întroneze sistemul de impozit după indicațiunile d-lui Titulescu. Până atunci, țărani plătește scump sarea și tutunul, orășanul laptele și brânza, funcționarul pielea și talpa. Și astfel, viața economică a țării, cu miile ei de fire văzute și nevăzute, urmărește pas de pas activitatea financiară a guvernului.

De aceea, să nu ne mai amărîm și noi zilele reciproc, cei mărunți și neputincioși. Să ne ducem mizeria sprijinindu-ne, în bună înțelegere, iar nu în dușmănie, răscolind orașele împotriva satelor, sau viceversa.

Răul trebuiește stărpit, evident, dar nu aici întreolaltă, căci acesta e mai mic. Răul cel mare este acolo, sus, la finanțe și la președinție.

P. NEMOIANU.

Amnestia. . .

O parte din presa Capitalei, și din întâmplare tocmai aceea care se intitulează ea însăși foarte *democrată*, nu mai obosește strigând, pe toate tonurile și spre toate punctele cardinale: — „Amnestie! amnestie! amnestie! Să se dea amnestie, de ce nu se acordă amnestie? prea sgârcită amnestie, mai vrem puțină amnestie, asta nu e amnestie! . . .” Și așa mai departe, lamentația continuă, când servilă și insinuantă, când stăruitoare și gălăgioasă. S'ar zice că acești luptători pentru toate libertățile, și pentru toate . . . eliberările, au undeva într'un colț umed de temniță ori prin vreun oraș de peste graniță, prieteni scumpi certati cu Justiția, rude apropiate pe cari, vai! valul de clemență nu-i a ajuns încă. . .

Și de data aceasta, se poate ajunge ușor la o confuzie. Amnestia este, firește, una din prerogativele regale, și încă una din acele cari purced delă creștinescul gest al iertării. La prilejuri de mare bucurie obștească, regele *poate* să facă să se deschidă ușile închisorilor pentru o serie de condamnați, după cum categoria delictelor săvârșite, poate aduce ridicarea pedepsei. Așa de pildă, cu ocazia încoronării, s'au iertat unele călcări de lege, petrecute în timpul revoluției din 1918 din Ardeal. Vremurile erau atunci tulburi, lumea era în fierbere, autoritatea de stat dispăruse, — atâtea motive cari au făcut cu puțință astăzi amnestierea făptașilor de-atunci.

Ziarele dlor I. Rosenthal, Schulder și Berger nu se mulțumesc însă cu atât. Ele nu înțeleg amnestia ca un act de mărinimie îndreptat spre oameni cari, în definitiv au avut ceva de împărțit cu codul penal, — ci o *pretind* cu o deosebită amploare cetățenească în numele voinței poporului, ca o *datorie* a cărei împlinire întârzie, într'un chip revoltător. Coloanele *Dimineții* sau ale *Luptei* sunt pline de articole, de articolașe și de interpelări: — Vrem amnestie, dați-ne amnestie, nu ne ajunge numai atâta amnestie, poporul cere amnestie!“

Bine, domnilor, *pentru cine* doriți atâta iertăciune, de par'că ați cere pensii pentru invalizi? Gândiți-vă puțin, și la nevoiașii cari n'au avut încă norocul să ia contact cu pușcăriile, n'au dezertat la inamic și n'au complotat împotriva țării lor. . .

ALFA.

Minciuni grosolane

— O lămurire pentru „Gazeta Transilvaniei” —

Nu ne-am făcut nici odată vreo iluzie cu privire la calitatea mijloacelor de luptă pe cari se pricep să le folosească unele ziare politice. Ne obișnuisem mai ales cu un sistem special de calomnie, meșteșugită, perfidă, insinuantă. Bătrâna *Gazeta a Transilvaniei* dela Brașov ține să ne arate însă că în arsenalul ei de „polemici” se mai găsește ceva: e *minciuna* cutezătoare, imperturbabilă și ridicolă.

Un anonim „voluntar ardelean”, care, fiindcă nu îndrăznește să-și spună numele poate să fie dela Darnița sau din altă parte, a fost scormonit — sau născocit — de foaia d-lui Mihai Popovici, și i s'a dat însărcinarea să răspundă articolului „Ardealul la Alba-Iulia”, apărut în primul număr al acestei reviste. Dar „voluntarul dela Darnița”, — care nu e desigur și cel dela Mărășești, — nu suflă o vorbă în ceea ce privește *afirmările* aceluia articol, ci repede pur și simplu o ploaie de înjurii șcheiane asupra autorului lui, d-nul Eugen Goga.

Acum, valoarea estetică a insultelor e cuprinsă, întreagă, în stilul și compoziția autorului, iar valoarea lor morală se desprinde ca de obicei, din curajul civic al anonimului. Este însă altceva care nu poate fi trecut cu vederea, și de aceea scriitorul acestor rânduri, fost și el modest luptător cu arma în vâlmășagul sângeros al războiului, își îngăduie să intervină pentru o lămurire. Lămurirea este, într'adevăr, necesară: prea ne-am obișnuit să vedem nesfârșita târguială de iertăciuni pe seama celor cari n'au fost la locul datoriei în zile grele, pentru a suferi și ponegrirea fără scrupul a celor cari au știut să se jertfească.

Gazeta Transilvaniei vrea adică să răspândească printre pușinii ei cititori convingerea că d-nul Eugen Goga, care a îndrăznit să vorbească despre așa ceva, n'a cunoscut la Iași, în 1917, nici „fasolea” nici „suferința” refugiului, ci a trăit în belșug, elegant, nepăsător, fără griji, în vreme ce „voluntarul” d-lui Mihai Popovici se bătea desigur ca un leu, la Oituz....

Lucrurile nu sunt tocmai așa, și cer iertare d-lui Eugen Goga dacă nesocotesc poate consemnul unei demnități a tăcerii. Dar d-nul Eugen Goga a fost *cel dintâi* ardelean care s'a întors din prinsoarea rusească, nu ca să se plimbe, cum zice *Gazeta Transilvaniei*, ci pentruca, îmbrăcând uniforma săracă a soldatului român, să se arunce de bună voie în vâltoarea de foc și de baionete, pe frontul armatei desrobitoare. În această eroică manifestare a credințelor sale naționale, voluntarul Eugen Goga, cel din tranșee, n'a avut nici măcar norocul de a se întoarce acasă zdravăn și întreg cum trebuie să fie, desigur, voluntarul anonim dela Darnița. Căci, dacă ar fi să răsplătească acum pe calomniatorii săi, așa cum s'ar cuveni, rănitul din Dobrogea ar fi silit să se folosească de mâna stângă!..

„Pe d-nul Eugen Goga, eu la Iași nici nu l'am văzut” — zice

„voluntarul“ nostru. Cred și eu, că nu l'ai văzut, pentru că pe vremea aceea, — luni de-arându-i, d-nul Eugen Goga zăcea pe patul unor ne-întrerupte *suferinți*, la spitalul Sf. Spiridon din Iași, unde medicii se tot sileau să-i așeze la loc oasele sfărâmate, și unde, să mă creadă d-nul Mihai Popovici, se mânca foarte multă *fasole*...

Dar, socotim că e de ajuns. *Gazeta Transilvaniei* poate să rectifice sau să nu rectifice neadevărurile publicate, cari se potrivesc așa de anapoda cu realitatea. Dacă ar fi de bună credință, și dacă ar fi ofensat adevărul numai din ignoranță, le-ar rectifica fără îndoială. Suntem însă noi de vină, dacă nu mai credem că această rară floare a cavalerismului crește în toate redacțiile din țigănia Brașovului?

A. H.

IN LOC DE „CRONICĂ DRAMATICĂ“

Teatrul românesc în Ardeal

Fosta cărmuire maghiară, de o vitregie fără pereche în cece privește dezvoltarea culturală a naționalităților pe cari le stăpânea, a lăsat aci în Ardeal unele stări de lucruri, de pe urma cărora se va resimți multă vreme truda noastră de a înlătura influențele străine. Nu mai vorbim de piedecile cari ni s'au pus ieri în cale. Ele aparțin trecutului, și dacă anumite opreliști cari veneau dela Budapesta a împiedecat ascensiunea firească a sufletului nostru național, astăzi avem în mâini toate mijloacele de a recâștiga terenul pierdut. În slujba acestei năzuinți deținem în primul rând, cea mai prețioasă armă dintre toate: libertatea de mișcare. Echilibrul adevărat al culturii românești se va restabili, mai curând sau mai târziu, potrivit sforțărilor noastre, căci puterile creatoare ale marei majorități etnice din acest colț de țară, ținute atâta vreme sub apăsare, pot acum să iasă la larg, măturând din drum aparențele mincinoase.

Deocamdată însă, am moștenit unele situații, cari totuși îngreunează oarecum restabilirea normală a valorilor culturale. O sistematică politică de stat, care în Ungaria de ieri închidea românilor drumul orașelor, își găsește astăzi ecou în felul cum e repartizată populația Ardealului. Orașele deci, sunt încă străine, grație rămășițelor nefirești ale stăpânirii de ieri. Vor fi, fără îndoială, repede recâștigate, năvala cuceritoare a satelor românești se însărcinează cu această restituție pe deplin justificată, și nu mai departe decât aici în Cluj, vedem sub ochii noștri îmbucurătoarea transformare. Valul crește, crește, și drepturile celor mulți reintră în făgașul normalității. Dar, anumite manifestări ale culturii naționale mai sufăr încă de lipsa elementului românesc în fostele cuiburi de maghiarizare ale Ardealului liberat.

Iată, de pildă, mișcarea noastră teatrală, care tânjește din această pricină. Publicul românesc nu e încă acela care ar trebui să fie. E drept că ne bucurăm astăzi, în Clujul unde altădată ne era teamă să și respirăm, de un Teatru național care aduce din ce în ce mai multă lume, și ar aduce desigur și mai multă, dacă ar satisface mai pe deplin preferințele și înclinările spiritului local. Munca aceasta de educație artistică nu e însă ușoară. E nevoie de multă stăruință, de mari jertfe și de nenumărate deziluzii. Întreprinderile particulare de teatru n'ar putea ține piept atâtor greutăți, inerente tuturor începuturilor. Sarcina aceasta revine prin urmare statului, care el singur are datoria să facă sacrificii pentru ridicarea culturii românești acolo unde aceasta n'a putut înflori în voie, pe vremea când o năpădeau din toate părțile buruienii străine.

Guvernul trecut a înțeles pe deplin necesitatea aceasta, și pe vremea ministeriatului d-lui Octavian Goga s'a acordat toată atenția mișcării teatrale din țară. Teatrul național din Cluj, care a trecut printr'o perioadă financiară destul de critică, a primit tot ajutorul cuvenit, și mijloacele nu abundau atunci, pentruca să poată merge înainte. Opera română de aici, a fost salvată în mai multe rânduri, — tocmai atunci când fostul ministru al Cultelor era învinuit că urmărește desființarea acestei instituții, — și așezată în sfârșit pe temelii sigure. Consolidarea celor două instituții de cultură din Ardeal s'a îndeplinit și pe cale parlamentară, căci în primul Buget al României întregite, pe timpul guvernării d-lui general Averescu, s'au legiferat în chip statornic mijloacele de existență necesară Teatrului și Operei din Cluj. Oricum, credem că astăzi i-ar fi cam greu unui guvern să șteargă din Bugetul viitor subvențiile fixate prin lege de d-nul Octavian Goga. În afară de limpezirea așezămintelor dela Cluj, d-nul Octavian Goga a înlesnit ținerea unei stagiuni de operetă românească la Timișoara — (în urma unui aranjament care, în treacăt fie zis, a eliberat și pentru Opera din București, înființată tot în 1921, localul de teatru unde să se poată așeza) — a întemeiat un Teatru național la Chișinău, spre bucuria entuziastă a basarabenilor, și era gata să pună temelii și unui Teatru național la Cernăuți, în afară de ajutorul acordat încercărei înjghebate la Sibiu, când împrejurările politice au instalat la departamentul Artelor competențele probate ale d-lor dr. Dumitrescu-Braïla și Const. Banu.

Ce au făcut urmașii dlui Octavian Goga, nu se prea vede. Acum un an, s'au trimis de-alungul Ardealului echipe de artiști ai Teatrului național, în frunte cu actori ca dnii Const. Nottara, I. Brezeanu, Ar. Demetriad, N. Soreanu. Petre Sturza, V. Toneanu, I. Manolescu, etc. etc., și publicul transilvănean a umplut totdeauna sălile de spectacol, unde jucau cei mai buni reprezentanți ai scenei românești. Anul acesta, întrăm în iarnă și nu se zărește nimic. Mai mult decât atât, nici măcar Opera din Cluj nu și-a deschis porțile, înconjurându-se de o tăcere care nu numai că nu e musicală, dar e cu totul îngrijitoare. La Chișineu, după cât știm, Teatrul național s'a desființat. Cel din Cernăuți, nu s'a mai întemeiat. Spectacolele săptămânale pe cari Teatrul na-

țional din Cluj le dădea la Oradia-mare au fost suprimate. Teatrul național din București a renunțat să mai organizeze turneeuri dincoace de Predeal. Iar la Timișoara, la Brașov, la Arad, la Sibiu, joacă trupe ungurești, spre marea bucurie a populației maghiare, ba chiar spre satisfacția greu reținută a unora dintre fruntașii „inteligenței noastre” provinciale...

Cele zece trupe maghiare de teatru sunt și ele reminiscențe ale Ungariei de ieri. Noi nu ne vom repezi acum să le gătuim, cu mijloacele pe cari le cunoaștem și noi atât de bine, de vreme ce au fost aplicate atâta amar de vreme împotriva noastră de către stăpânitorii noștri de-altă dată. Guvernul trecut a arătat față de ele o bunăvoință care a fost chiar aspru criticată de acei cari au preschimbat această atitudine civilizată, într'o nepăsare egală și față de trupele ungurești, cași de problema teatrului românesc. Căci, nici cu aceea nu ne putem învoi, ca ardelenii noștri, abia mântuiți de năvala maghiarizării, să meargă mai departe la teatrul unguresc; ba ne vine chiar cam greu să-i muștrăm pentru aceasta, când *alt teatru* nu li-se dă...

În mod firesc, ministerul Cultelor și al Artelor ar trebui să aibă inițiativa acestei propagande naționale prin mijlocirea teatrului. Ar fi nevoie de un program bine definit, de o geografie culturală specială, în privința căreia s'ar putea învăța totuș foarte multe lucruri utile dela vechile guverne ungurești. După cât știm, la Teatrul național din București se găsește un prisos de personal actoricesc, din care s'ar putea alcătui trupe ambulante, cu însărcinarea de a cutreera provinciile alipite, purtând în peregrinajul lor artistic îmbolduri prețioase pentru *frumosul simțit și exprimat în limba maternă, în românește*.

Dar, acest lucru nu se face, și în schimb primim vizitele actorilor unguri dela Budapesta. Profan în ale Cultelor, d. Const. Banu s'ar fi părut că are veleități de sprijinitor al Artelor, în calitatea sa de fondator și patron al *Flacărei*. Noi n'am văzut nimic. Cine a văzut ceva, să ne anunțe.

Guvernul actual luptă, desigur, împotriva regionalismului. Luptăm și noi, și mai demult, dar cu alte mijloace, și cu alte țeluri. Pentru că nici așa nu merge, să declari pe ardeleni „separatiști” și să nu te mai interesezi de năzuințele lor îndreptățite, și de trebuințele lor sufletești. Nevoia de cultură românească, în special, noi o socotim ca pe unul din dezideratele... regionale cele mai justificate, și îndrăsnim să recomandăm citirea acestor rânduri dlui Const. Banu, într'una din călătoriile dsale la Oradia-mare, unde războiul politic pe care-l duce împotriva partidului național s'a aranjat, cum se zice, — „*faute de combattants*”.

H. ALEXANDRU

EVENIMENTELE EXTERNE.

Problema orientală

Criza orientală, aproape fără întrerupere la ordinea zilei de un veac, periclitează din nou pacea lumii. Vești liniștitoare vin de câteva zile din marile capitale unde se decid destinele țărilor; nu putem totuși considera deocamdată, pericolul ca înlăturat cu desăvârșire.

Dezastrul armatelor grecești în Asia-Mică, datorit mai mult unei defecțiuni a sufletului națiunii elene, decât unor cauze militare, a răsturnat toată situație în orientul apropiat, așa cum o schițase neratificatul tratat dela Sèvres, munca și concepțiunea lui Venizelos.

O sforțare uriașă a unui popor, care de zece ani duce neîntrerupt război, împreună cu viziunea grandioasă asupra menirii și forței națiunii sale, a unui mare om politic, au dus regatul Greciei, la înfăptuirea aproape complectă a năzuințelor sale istorice. Arhipelagul în întregime devenise grecesc. Smirna și hinterlandul ei, Tracia cu Adrianopolul până la porțile forturilor dela Tcheataldcea, totul intrase sub stăpânirea statului elen. Mai mult chiar, într'un anumit moment, Atena a ridicat glas de amenințare împotriva Constantinopolului, Byzantul grecesc de odinioară, care prin noua întocmire din Răsărit, avea să rămână cu numele turcesc, dar de fapt sub stăpânirea soldaților britanici, reprezentând de formă marile puteri aliate. Dacă acest glas de amenințare, nu avea nici pentru cei cari îl ridicau, înțelesul unei realizări mediate, el apărea, de sigur, ca o revendicare pentru viitor, din ce în ce mai clară, mai precisă, scoasă din lumea utopiilor dragi dar imposibile, și trecută pe planul preocupărilor politice practice. Grecia era la un pas numai de înfăptuirea celui mai maximal program de expansiune națională.

Au intervenit însă forțe și elemente noi, necunoscute sau neprevăzute de unii, și cari, cu puterea unui vifor au răsturnat frumosul edificiu clădit de marele Cretan. Cauza aparentă a răsturnării care a urmat o vor găsi mulți în redeschimbarea naționalismului dela Angora. Fără îndoială, că toată vitalitatea milioanelor de mohomedani, s'a acordat în ceasul suprem al istoriei pentru o ultimă și deznădăjduită sforțare.

Amputat din toate părțile, supus unui adevărat masacru, statul turcesc se vedea redus la suveranitatea nominală a Constantinopolului ocupat de Aliați, și la stăpânirea efectivă numai a unui rest din Asia-Mică. Era, poate, aceasta, împlinirea unei ursite bine meritate de un popor care a fost în stare cândva să scrie pagini de mărire militară, și acelea pline de sânge și nelegiuri, dar care niciodată nu a fost vrednic să reprezinte o dominațiune de omenie și de civilizațiune. După cum au recunoscut în timpul războiului, toți conducători înțelegerii — „unde” a fost Turcul, nu a fost niciodată posibil progresul“.

Conferința păcii a hotărât călăuzită de aceste principii scoaterea Turcilor din Europa, și trecerea regiunilor locuite de creștini, sub diferite dominațiuni civilizate. Și cum Rusia, căreia îi erau făgăduite strâmtoarele și Bosforul, lipsea la ceasul împărțirii, s'a ajuns la

formula tranzacțională a ocupațiunei în comun a teritoriului lăsat sub suveranitatea nominală a Sultanului.

Formulele tranzacționale au însă păcatul că nu mulțumesc pe nimeni, ci dinpotrivă supără pe toți. Vechia luptă pentru stăpânirea strămtorilor și pentru influența în apropiatul Orient, și-a reluat mer-sul ei, ducând atât de curând la criza prin care trecem acum.

Franța, învingătoare în Europa, a vrut cu drept cuvânt să-și reia locul de frunte între statele cari conduc politica mondială; Anglia, pe de altă parte, înțelegea să nu cedeze nimic din situația ei de azi, grație căreia e deținătoarea absolută a celor două părți ale Mărei mediterane, și puterea preponderantă la cea de a treia poartă, a Dardanelor și Bosforului. Conflictul era inevitabil, și ciocnirea s'a produs.

Căderea lui Venizelos în Grecia, și restaurarea regimului germanofil al regelui Constantin, atât de urât în Franța, au dat prilej diplomației dela Paris, să reîntre în vechiul făgaș de prietenie pentru Turcii învinși. A fost foarte politică această schimbare la față a Franței, care, în lupta ei cu Anglia în apus, îi ridică amenințator pentru Indii, spectrul lunei mohamedane în răsărit. Și astfel, diplomația franceză, a uitat ușor trădarea din ceasul războiului lumii, și s'a aruncat cu toată puterea și prestigiul ei, în luptă, în favoarea foștilor dușmani, vechii însă, și totdeodată noii ei prieteni, Turcii.

În mod firesc, Grecii au căutat și au găsit sprijin în Anglia. Ei au crezut însă prea mult în puterea și stărnicia lui. Ei nu au înțeles că statele mici, atâta timp cât nu se pot sprijini pe proprii forțe reale, nu trebuie să se lase duse de curentul politicei mari a unei mari puteri, curent care, oricâte bariere i s'ar ridica în cale, nu se oprește, dar care sfărâmă de aceste bariere, micile luntre ce ar lua cu el. Și forțele Greciei erau deja reduse, nu atât ca unități de luptă, cât ca putere morală și conștiință clară a unei datorii de împlinit. Poporul grecesc, nu a înțeles să se ridice la înălțimea marilor momente ale istoriei. El nu a găsit destulă virtute, ca să înlătore trecătoarele neînțelegeri între oameni, ci făcând din ele principala sa preocupare a uitat că dușmannul încă nu era învins. Abia semnată pacea, el a jertfit demagogiei politicei interne, pe Venizelos, marele ei creator. — Readus odată pe tron un rege urit de toți prietenii țării, poporul nu a știut să repare această gresală politică, făcând cel puțin, în uitarea tuturor urilor trecutului, din Suveranul reîntronat simbolul luptei naționale.

Era în adevăr Grecia obosită de un război de zece ani țelul era atât de mare încât, ar fi trebuit un neam de cetățeni perfect luminați și de soldați cari nu șovăiesc, pentruca el să fie atins. Poporul elen era numai la un pas de suprema biruință, și tot la un pas de marele dezastru. Între sublim și ridicol, de multe ori, nu este un drum lung.

Și astfel Grecia a căzut. Kemal-Pașa biruitor a ocupat toată Anatolia, și se pregătește a trece oștile lui în Tracia „recucerită”. În mersul lui înainte, el taie cu spada nodul gordian al problemei orientale; strămtorile și Bosforul vor fi ale Turciei, sub controlul de astădată nominal, al Ligii națiunilor. Franța e fericită, și guvernul ei aplaudă politica lui Poincaré, care a asigurat după credința lui, in-

fluența franceză, pe ruinele celei engleze, la Constantinopol. Politica aceasta însă, nesocotind principiile de moralitate și de umanitate, jertfite unor trecătoare succese diplomatice, existența atâtor mii de creștini pe cari îi redă despotismului fanatic al kemaliștilor învingători, va produce destul de eurând mari decepțiuni la Paris. Odată beția triumfului trecută, Francezii vor înțelege că între ei și Turci nu pot fi legături sincere și trainice. În curând, și pe măsură ce Germania se va întări ei vor vedea reluându-se firul care a legat odinioară Berlinul de Bosfor. Firul acesta va trece acum prin Moscova lui Lenin, de care a fost legat prin îndoitele acorduri ruso-kemaliste dela Angora, și germano-ruse dela Rapallo. Vor înțelege atunci diplomații dela Paris, că popoarele nu trebuie să fie pioni pe o masă de șah, pe cari îi miști cum vrei pentruca să câștigi o partidă sau un joc: Vine ceasul când popoarele se răzbuună!

Anglia a suferit, fără îndoială, o serioasă înfrângere diplomatică. — Ea nu a putut opri dezastrul grecesc, pe care l-ar fi dorit poate, dar parțial, întru împlinirea rolului ei de protectoare a grecilor, și de putere atotstăpânitoare în apropiatul Orient. Conferința militară dela Medania, a consfințit această înfrângere, care se traduce în fapt cu evacuarea Traciei de către Greci, pe care o va urma mâine, probabil, aceea a Constantinopolului de către Englezi.

Vor consimți oare Englezii, la noi jertfe? Deocamdată ei afirmă a avea intenții pacifice și de a nu urmări avantajii pentru ei. — Anglia însă așteaptă ceasul potrivit, sau prilejul potrivit, pentru a re dobândi situația pierdută. Și cum kemaliștii înțeleg să rezolve multe probleme cu o violență caracteristică necivilizației, nu e exclus să vedem înaintea de deschiderea conferinței de pace, noi complicațiuni. Vorbind despre criza orientală, Lloyd George, a afirmat zilelele acestea, că Anglia va ști să apere pe creștinii din răsărit. Să fie oare acesta, singurul ecou pe cari metodele turcești, cari rezolvă problemele religioase și minoritare, cu masacre și deportări în massă, îl vor găsi din partea marelui Britanii?

În desăvârșitul „Imbroglío“ din Orient, Italia arată de astă dată un nou aspect al mult schimbătoarei sale politice externe. Ea este acum alături de Franța pentru Turci, contra Angliei, contra Grecilor. — Ministrul Schanzer plătește astfel o poliță lordului Curzon, pentru insuccesul călătoriei sale dela Londra. — Mai este în această politică italiană, ceva din năzuința veche a țării peninsulare, de a avea rolul de frunte în Marea-mediterană, pe care Anglia cu forța și în decursul timpului, a urmărit să o prefacă într'un loc englez. În orice caz, atitudinea Italiei, nu e menită a contribui la o dreaptă aplanare a crizei, atâta timp cât ea nu vrea să uite vechi supărări contra lui Venizelos, și se inspiră din antagonismul mediteranian dintre Roma și Londra.

Direct interesată la noua întocmire ce se ve da apropiatului Orient, România s'a găsit dela început în greaua situațiune pe care și-o dă nepotrivirea între două politice a două țări deopotrivă de prietene. Oricât de multe simpatii o legau de una din ele, concepțiuni politice o apropiau în acest moment mai mult de cealaltă. Noi nu puteam

privi cu simpatie reîntoarcerea Turcilor în Europa, cum nu puteam susține stăpânirea strămtorilor, pentru un alt stat. Soluțiunea cea mai fericită pentru noi, ar fi acea care ar garanta o perfectă libertate pentru toți, a porților Mării negre, comunicație indispensabilă României, și dezvoltării ei economice. Care va fi însă această soluție? Este aci, în rezolvarea practică a dezideratului, o grea misiune care se pune conducătorilor politicei externe a României.

Și este atât mai grea misiunea lor, că problema orientală amenință să degenereze într'o luptă între cei dela Răsărit și cei dela Apus. Cunoscutul scriitor socialist italian, Treves, întrezărește această posibilitate, de care se teme ca reprezentant al culturii occidentale: „să nu vie momentul când Răsăritul sărac și istovit, să se arunce asupra Occidentului bogat și capitalist. Rusia sovietică și Turcia kemalistă sunt alături. Prin chiar sărăcia lor, ele cari nu mai au nimic de pierdut, vor putea învinge Occidentul încă îmbelșugat. Va fi războiul de distrugere al mulțimii flămânde, cere prin armele foamei și a desdădejdiei, ar putea învinge armele savante ale Apusului“ . . .

Oricât de pesimiștă ar părea această viziune a viitorului posibil, ea trebuie să ne dea degândit. Popoarele și guvernele au datoria să lucreze pentru pace.

Popoarele mari mai ales, nu trebuie să mai jertfească neînțelegerilor dintre ele, marile principii pe cari le-au consfințit împreună în luptă. Tratatul dela Sèvres a fost rupt, prin greșala Grecilor, prin voința Franței, prin renunțarea Angliei: ei bine, Franța și Anglia să ne dea acum o pace mai dreaptă dacă se poate, și noi Români vom fi atunci alături, la înfăptuirea ei!

VINTILĂ PETALA

GAZETA RIMATĂ

Romanța autonomistului

*Amicul meu nu-i prea deștept,
Nu-i nici prea prost, și nici prea trist.
Și totuș are, să spun drept,
O „hibă“: e autonomist.*

*Când s'a născut la Chișăteu
— Nu vreau, firește, să insist —
Dar moașa s'a muncit cam greu:
De-atunci eră autonomist.*

*Făcù gimnaziul cu temei
Și deveni un bun iurist;
Nu se țineă după femei,
Eră, pardon, autonomist.*

*Apoi, de oaste a scăpat,
— N'a fost nici când infanterist —*

*Deși fusese reformat,
El a rămas autonomist.*

*Când cu coroanele, la Blank,
— Fiind perfect economist, —
Schimbă „pițula“ pe un franc,
Că d'aia e autonomist.*

*De câte ori cerea permis,
Luă un aer pesimist,
Și suspină duios: — „Eu mi-s,
Mă rog frumos, autonomist!“*

*Din revoluție s'a ales
C'o șapcă de-automobilist;
Conduce azi un Mercedes...
Altfel n'ar fi autonomist.*

*La Alba-Iulia n'a fost;
— S'a declarat absenteist —
E el dinastic, dar cu rost,
Adică, e autonomist.*

*Fruntaș politic în Ardeal
A fost, cu rândul, țărănist,
Averescan și liberal,
Acum e iar autonomist!*

*Azi s'a mutat la București
Bea Cointreau și joacă Whist,
Cântă romanețe franțuzești,
Altfel, — e tot autonomist...*

REGĂTBELI SĂNDOR.

CRONICA SĂPTĂMĂNEI

POLITICA ÎNTERNĂ.

„Excedențele“ bugetare ale d-lui Vintilă Brătianu

DI Vintilă Brătianu a adunat la ministerul de Finanțe pe reprezentanții ziarelor din Capitală, și le-a făcut o expunere foarte optimistă a situației noastre financiare. Optimismul e, fără îndoială, o stare sufletească admirabilă. Nu credem să fie însă un rezim suficient pentru o metodă de guvernământ, și mai ales pentru o așezare temeinică a finanțelor Statului, atât de zdruncinate. Dar, dl. Vintilă

Brătianu crede că are motive serioase pentru a privi situația printr'o prismă trandafirie. Să ne uităm și noi puțin prin ochianul fermecat.

Bugetul de venituri și cheltueli al statului s'a încheiat adică, cu un frumos excedent pe primele șase luni ale anului financiar început la 1 Aprilie trecut. În coloanele ziarelor și-au făcut loc vreo câteva cifre globale. Evaluările impozitelor directe sunt de

650 milioane. Până în prezent din ele s'au încasat 300 milioane. Venitul impozitelor indirecte este prețuit la 3 miliarde 310 milioane. Din această sumă s'a încasat până acum peste 2 miliarde, iar la evaluările timbrului și taxelor de înregistrare care se ridică la 571 milioane s'au încasat 473 milioane. La veniturile monopolurilor, prețuite la 1 miliard 160 milioane s'au încasat peste 800 milioane.

Ar fi ceva de spus și cu privire la mijloacele prin cari teascul impozitelor stoarce din punga contribuabilului aceste îmbucurătoare excedente. O sumară socoteală arată că veniturile dărilor indirecte covârșeste cu mult pe cele directe. Cele dintâi se ridică la peste 3 miliarde, pe când celelalte abia însumează 300 milioane. Ceeace însemnează că dările indirecte, pe cari le plătesc deopotrivă cei săraci și cei bogați, deoarece sunt așezate în primul rând pe consumația obiectelor de întâia necesitate, sunt de zece ori mai productive decât impozitele directe, singurele cari pot fi așezate pe un temei proporțional cu puterile și cu veniturile fiecăruia. Teascul birurilor funcționează, — și pentru actualul ministru al Finanțelor, care nu se încurcă în considerații democratice, e de ajuns. Fără multă bătaie de cap, fără ajutorul unui complicat aparat de percepere, veniturile sosesc dela chibrituri, dela sare, dela vămă, dela petiții, și așa mai departe. Iată de pildă, primăria Capitalei, care vrea să-și rotunjească Bugetul, pune o taxă pentru orice marfă care intră în oraș. Înțelegeți cine o să suporte birul: toți consumatorii, deopotrivă.

Sistemul dlui Vintilă Brătianu nu e însă numai nedrept și anti-democratic. E și defectuos. Pentrucă, pe deoparte, nu e deajuns să ai bani în casa ministerului de Finanțe și furnizorii statului să bată scările departamentelor, cu pretenții de miliarde de lei, iar pe de altă parte, excedentele bugetare să fie înghițite de scumpetea care crește din zi în zi. Guvernul actual se felițită că are de unde acorda funcționarilor un spor de scumpete, necesar pentru a face față greutăților de trai, din ce în ce mai mari. Dar care este cauza pentru care e nevoie de aceste sporuri, dacă nu urmările nefaste ale politicii financiare pe care a inaugurat-o partidul liberal? E ima-

ginea fidelă a celebrului antireu a lui Arvinte. Cârpești mănecile, rămân poalele scurte, lungesți poalele, rămâi fără mâneci. În vârtejul acestui cerc vițios, dl Vintilă Brătianu poate avea satisfacții de o clipă, acestea însă nu sunt de durată lungă, nici nu pot să tămăduiască răul.

Cea mai bună dovadă o aduce faptul că dl Vintilă Brătianu, cu tot optimismul său întăritor, se gândește serios să modifice actualul sistem al impozitelor, de două ori nedrept: nedrept față de mulțimea săracă, nedrept față de unele provincii ale României întregite cari și astăzi plătesc dări mai mari decât restul țării. În special, Ardealul a fost lăsat în această situație inegală de pe urma căreia aceleași categorii de locuitori plătesc biruri mai grele dacă locuiesc la Timișoara, și mult mai ușoare dacă se mută la Turnu-Severin. Opera de unificare a guvernului Averescu a fost zădărnicită și în această privință, de guvernul Brătianu care, din simplă patimă politică a înlăturat sistemul de dări directe al dlui Titulescu, întemeiat pe principiul impozitului progresiv asupra venitului. Reforma financiară votată de trecutul Parlament corăspundea într'o mare măsură cerințelor noi ale vremii, statornicind izvoare de venituri publice fără a turbura normalizarea vieții economice, dar revela în același timp și diferențierile dintre provinciile aceleiaș țări, realizând principiul, cam nesocotit astăzi, al egalității tuturor cetățenilor înaintea legii.

Dl Vintilă Brătianu, silit să recunoască, după șase luni de „excedente”, că e nevoie de un mecanism nou în ceea ce privește organizarea impunerilor, anunță acum că va prezenta la toamnă un proiect de reformă a dărilor. Despre acest proiect știm deocamdată atât, din ceea ce a transpirat prin ziare, că se aseamănă foarte mult cu legile votate sub guvernul Averescu. „Cedulelor” le zice, bine înțeles, altfel, și unele biruri cari nu convin „doctrinei” liberale — ca impozitul asupra capitalului și asupra câștigurilor de război — vor fi suprimate. Incolo, aceleaș metode de realizare.

Dar, să așteptăm publicarea mai pe larg a proiectului dlui Vintilă Brătianu. Vom avea atunci prilejul de a stabili unele comparații.

A. S.

INSEMNĂRI.

Marșul lui Iancu. A fost oare la mijloc o delicată, înțelegere, sau numai întâmplarea care intervine așa de des în cele omenești: — când a început defilarea trupelor în ziua încoronării la Alba-Iulia muzica militară a intonat marșul lui Iancu. În sufletul nostru s'au răscolit toate amintirile trecutului de umilință la auzul cunoscutei melodii. În vălmășagul de imagini ne-a fulgerat pe dinainte figura chinuită a tribunului dela patruzeci și opt cântând nebun din fluier prin văgăuniile munților apuseni marșul zilelor de glorie... În splendoarea încoronării, sub decorul măreț dela Alba-Iulia marșul lui Iancu care inaugura defilarea oștii n'astrea venea de departe. din adâncul vremilor ca o răsplată târzie a istoriei, ca o consacrare a unui vis de tinerețe...

Un detractor anonim al d-lui Iorga.

Ni se trimite o foaie volantă în care cineva rămas necunoscut se răfuește cu d. N. Iorga. N-am înregistra imundul pamflet, dacă autorul lui, care binevoiește a admite „câteva merite“ d-lui Iorga, nu și-ăr legitima supărarea cu conferințele ținute de către ilustrul profesor în decursul verii în Baia și în Ardeal... Știm că au durut rechizițiile fostului președinte al Camerei și-au răscolit toată tabăra celor „o sută“. Nu le-a dat mâna însă să răspundă bărbătește, și după o serie de mărituri pe la răspântii astăzi vine lovitura din dos, atacul anonim trimis cu poșta la casa omului... Nu înțeleg bieții oameni, în încercuirea minții lor regionaliste, că tocmai această atitudine de apostolat național, pusă în slujba adevărului fără nicio altă contravaloare, a putut să sguodie mai mult sufletele cinstite de-aici și să înlăture rătăcirea celor buni. Pentru dânsii însă nu există probleme dincolo de taraba „partidului“ și de-aceea tresar cu inverșunare când cineva le cântărește greșurile ca să salveze interese interese superioare. Câtă vreme le merge în plin subț ocrotirea cuiva, ei sunt mici și gudurăturile lor nu mai au sfârșit; când însă cred că le-ameninți șandramaua atunci se ridică în două picioare și improașcă cu insulte. Ce-au pățit alții, deci, pățește acum și d. Iorga. Mai deunăzi îl dumnezeiau și-i

ștergeau redingota de praf, — astăzi îi zic „Buffalo-Bill“ și nu e pe seamă lor decât „un politician ca și alții din vechiul Regat“, un fel de „grandoman nesuferit“, căruia trebuia să i se dea lecții anonime de „caracter“... Pentru noi nu e nici o surpriză, ne cunoaștem așa de bine.

Minciunile. Se vorbește des de slăbiciunea presei noastre, de inferioritatea intelectuală și de corectitudinea aduse în coloanele ei corectitudinii profesionale. Ar fi însă interesant, dacă s'ar găsi cineva care să înjhebe un capitol de sociologie spicuind și analizând inexactitățile care apar zilnic în gazetele noastre. După ce au tocit înfelesul cuvintelor pe urma multelor exagerări, o seamă de ziare din București, aruncă zilnic publicului minciuni conștiente, minciuni ordinare, de obicei f. arte puțin inteligente. Lumea de-aici, care păstra din trecut un tradițional respect în fața slovei tipărite a primit la început cu interes stupidele invenții, acum însă după trei ani de tragere pe sfoară s'a blazat și răspunde cu-o absolută indiferență. Păcat că cu astfel de găinării se compromite prestigiul presei la noi într-o vreme când rolul ei educativ ar putea fi covârșitor. Noi facem aceste constatări de actualitate pe urma mai multor articole și știri apărute în ziarul „Lupta“ în care se afirmă cu precizieune că d. Octavian Goga va intra în curând în guvernul d-lui I. Brătianu...

Amfibii. Este un gen cu totul nou de scriitori cu tiparul, un fel de bilinguiști cari se adresează publicului în două limbi la aceiași publicație solicitând obolul deapropelui. Ni s'au arătat până astăzi mai multe tipărituri de acest fel, toate de caracter comercial, vizând diverse întreprinderi. Acum cetim în ziare că va apare în curând și-o revistă de teatru, scrisă în românește și ungurește. Am fost și rămânem prietenii sinceri ai ideii de-a se face cunoscute literaturile celor două popoare prin traduceri, — după cum dovedesc și coloanele acestei reviste, — ni se pare ridicolă însă această promiscuitate la o revistă de teatru. Redactorul ei poate urmări în dragă

voie combinațiile materiale cele mai reușite, ar fi însă mult mai nimerit să și le plaseze într-o altă industrie, înțelegând că teatrul e literatură care refuză aptitudinile de negustorie pură. Datoria publicului nostru este să arunce la coș produsele acestor amfibii literare, lipsite de coloana vertebrală și gata să dezonoreze cu exhibițiile lor toate altarele.

Romano-catolic? D-nul Emil D. Fagure, împreună cu patrioticul său colaborator Leonard Paukerof, s'au alarmat foarte în coloanele „Luptei” ca nu cumva Ardealul să cadă victimă unor lupte confesionale. Atâta grije, pentru treburile bisericești, din partea unor asemenea drept credincioși, ne înduioșează. „Lupta” nutrește, în special, atâta iubire pentru tradițiile mitopoliiei dela Blaj, încât eram înclinați să credem că d-nul Emil D. Fagure e și d-sa aproape romano-catolic. Totuși, un prieten dela București ne spune că ne înșelăm și că fratele d-lui Albert Honigmann e... ortodox.

În acest caz, ce să zicem? nu mai înțelegem nimic.

Temesvár. Sigiliul oficial al poștei din Timișoara poartă încă vechiul nume unguresc, — ni l'a adus astăzi curierul... Ciudat popor, ciudate obișnuințe... Au trecut trei ani dela unire, este un car de petiții la Liga națunilor împotriva noastră pe chestia „persecuțiilor naționale” și noi n'am apucat încă în atâta vreme nici măcar să schimbăm sigiliul dela poștă. — Nu cumva economiile d-lui Vintilă Brătianu sunt pricina?...

Partidul național „descalică”. Subt aripa ocrotitoare a d-lui Bazil Dimitropol, cunoscutul frunțas politic și om de bine dela Târgoviște, partidul național se pregătește să „descalice” în vechiul Regat, întinzându-și organizația până pe malurile Dâmboviței. Se zice că s'au găsit și printre „regățeni” o sută, — numărul e predestinat pentru gruparea d-lui Iuliu Maniu, — cari au iscălit o foarte prețioasă moțiune de aderare la hotărârile dela Alba-Iulia.

Pe noi ne bucură foarte, faptul că „partidul național-român din Tranzil-

vania” se hotărăște să treacă însfârșit Carpații, și să deschidă câteva sucursale în vechiul Regat. Dovedește astfel o deplină înțelegere a vremurilor: cetățeni conștienți ai unei Români de 14 milioane de locuitori, oameții partidului național nu se pot închide la nesfârșit în găoacea strâmtă a unui singur colț de provincie.

Același lucru și cu finanța regionalistă. Banca „Cetatea”, în fruntea căreia stă însuș d. Vaida, s'a hotărât la rândul ei să înființeze două filiale noi: una la București și alta la New-York. Sediul principal va rămâne însă, fi-rește, ca și până acum, la Cohaim...

Opera din Cluj. Despre situația Operei naționale din Cluj, vorbim în altă parte a revistei. Într'adevăr, întâmplarea poate da loc la unele nedumeriri. Se apropie luna Noemvrie, și la acest excelent așezământ muzical nu se aude nimic. O lungă tăcere, mormântală. Stagiunea nu s'a deschis încă, și nimeni nu ne vestește când se va întâmpla acest eveniment. Publicul devine din ce în ce mai nedumerit.

Dar d. Const Banu? Presupunem că ministrul Cântelor știe despre existența Operei din Cluj, — deși n'averi nicio dovadă despre aceasta, — și ne mirăm că dsa n'are nimic de spus. Cari sunt motivele acestei stări de lucruri? Dorește guvernul actual să omoare, în tăcere, Opera din Cluj, sau pur și simplu se desintere-sează de soarta ei, așa cum se desintere-sează de tot ceace privește Ardealul?

Noi, dintre aceste două lucruri credem pe-al treilea: este vechea patimă a liberalilor pentru tot ce e cultură, artă și frumos... Partidul d-lui Ion Brătianu e doară un partid de intelectuali!

Errata. În cuprinsul celui de-al doilea număr al revistei *Țara noastră* s'au strecurat câteva regretabile greșeli de tipar. Astfel, s'a tipărit la pag. 41 „menține” în loc de „mențin”, în pag. 72 „vox populus” la loc de „vox populi”, etc. Cetitorul va fi făcut singur cuvenitele îndreptări. Pe viitor însă, făgăduim să-i crutm această penibilă operație de reconstruire a manuscriselor, luând asupra redacției sarcina de a face corecturile tipografice.

Redactor responsabil: ALEXANDRU A. HODOȘ.

Tipografia Dr. S. Bornemisa, Cluj, Piața Cuza Vodă No. 16.